

Socialdepartementet
S2024/01892

Remissyttrande av SOU 2024:70 Tiotandvård - ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård

Sammanfattning

Region Norrbotten bifaller i stort betänkandets två huvudområden om ett förstärkt högkostnadsskydd samt Anpassningar i övriga delar av det statliga tandvårdsstödet. Avseende det tredje huvudområdet om särregler för asyltandvård anser regionen att de negativa konsekvenserna överväger och avstyrker därför utredningens förslag.

Region Norrbottens synpunkter

Betänkandets beskrivning av nuvarande tandvårdssystem är delvis hämtat från det tidigare tandvårdsbetänkandet *När behovet får styra – ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa (SOU 2021:8)*. En viktig slutsats i denna utredning är att behovs- och solidaritetsprincipen måste införlivas i Tandvårdslagen på samma sätt som i Hälso- och sjukvårdslagen. Regionen vill, liksom vid remissvaret på SOU 2021:8, betona nödvändigheten av denna lagändring som en förutsättning för en mer jämlik tandvård.

Av betänkandet framgår tydligt att tandvårdsmarknaden har utvecklats mot att bli alltmer tudelad. De privata vårdgivarnas andel av patienter inom det statliga stödet ökar medan folktandvården till största delen står för den regionfinansierade tandvården, där barn- och ungdomstandvården bedöms underfinansierad av mer än hälften av regionerna. Denna tudelning bidrar till att folktandvården får svårare att rekrytera och behålla medarbetare då privata vårdgivare kan erbjuda annat arbetsinnehåll och andra anställningsvillkor.

Den utveckling som beskrivs i betänkandet har påtagligt påverkat tandvården i Norrbotten negativt och kan om den fortsätter, medföra att regionens folktandvård får allt sämre möjlighet att klara sitt uppdrag. Detta kan leda till att munhälsan i regionen blir än mer ojämlik och att de av region Norrbottens högst prioriterade grupperna – barn och sköra - inte får tillgång till den tandvård de har behov av.

Betänkandet tydliggör de stora regionala skillnaderna på tillgång till tandvård. Det visar även på stora prisskillnader mellan olika vårdgivare och att patientens andel av kostnaden för tandvård inom det statliga stödet ökat. De stora skillnader som nu finns i tillgänglighet, tandhälsa och kostnad för patienterna är inte acceptabla och inte förenliga med intentionen i Tandvårdslagen om en god tandhälsa och tandvård på lika villkor för befolkningen. Regionen instämmer därför i utredningens syn på att grundläggande förändringar i tandvårdssystemet är nödvändiga.

Regionen anser vidare att en prisreglering är nödvändig för att reformen inte ska urholkas av höjda priser och för att motverka utvecklingen mot en mer tudelad

tandvårdsmarknad. Regionen stödjer utredningens förslag om vårdgivares skyldighet att ta emot ersättningsberättigade patienter och prioritera patienter efter behov som en förutsättning för att vara anslutna till Försäkringskassans ersättningssystem för statligt tandvårdsstöd. Regionen delar utredningens bedömning att det utan detta krav finns en risk att ekonomiska incitament gör att vårdgivare väljer bort patienter och/eller behandlingar inom detta stöd.

Regionen stödjer förslaget som syftar till att successivt minska tandvårdskostnaderna för personer med stora tandvårdsbehov. Att börja med den äldre populationen för att sedan, efter utvärdering, övergå till behovsstyrning kopplat till ett nationellt riskbedömningssystem kommer att ge bättre möjligheter för en mer jämlik och rättvist fördelad tandvård.

2.3 Tankar om framtida utredningsbehov

Region Norrbotten instämmer i att det finns behov av:

- Utredning av lärosätenas förutsättningar att bedriva tandläkar- och tandhygienistutbildningar och därmed kunna bidra till den långsiktiga kompetensförsörjningen
- Analys av hur tandvårdens kompetensförsörjning påverkas av att legitimerad personal väljer att arbeta med estetisk behandling och kirurgi som inte är tandvård
- Att analysera och överväga om barn- och ungdomstandvården ska regleras på annat sätt. Regionen ser ett stort behov av att öka den privata tandvårdens andel av den avgiftsfria barn- och ungdomstandvården.
- Utredda ytterligare åtgärder för att förstärka patientens ställning

Region Norrbotten önskar även att det förslag om tandhälsoplan som togs fram i det tidigare betänkandet *När behovet får styra – ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa* (SOU 2021:8) utreds vidare. För att uppnå en mer behovsstyrd tandvård är det viktigt att revisionsintervall (tid mellan undersökningar) styrs av risk som i förslaget om tandhälsoplan. Även detta betänkande visar tydligt att undersökningar av munfriska patienter görs i för stor omfattning vilket ger undanträngningseffekter för patienter med behov av tandvård.

Regionen ser fram emot fortsatt arbete med att ta fram ett nationellt riskbedömningsverktyg som blir en viktig pusselbit för en mer behovsstyrd tandvård.

12.2.2 Ett kommuntypstillägg ska ges för tiotandvård

Regionen betonar vikten av att effekten på förslaget om kommuntypstillägg följs upp avseende tillgången på tandvård. En analys bör göras för att utreda behov av mer differentierade tillägg och högre tillägg än de föreslagna 20% utanför storstadsregionerna.

12.2.8 TLV ska ges i uppdrag att följa upp och utvärdera konsekvenser och effekter av reformen

Enligt förslaget ska en delredovisning lämnas efter tre år och slutredovisning ska göras efter sex år. Regionen anser att detta bör ske i snabbare takt för att säkerställa att förändringarna har avsedd effekt så att

folktandvårdens möjlighet att utföra vuxentandvård inom det statliga stödet ökar. Regionen ser annars en risk att prisregleringen får en negativ effekt på folktandvårdens ekonomi.

Regionen vill även betona vikten av att Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) ges förutsättningar att beräkna referenspriser till en rimlig nivå och att detta följs upp så att reformen inte blir underfinansierad.

13.1.1 Giltighetsperioden för ATB förlängs till tre år och övre åldersgräns för förhöjt ATB höjs till 67 år

Att förlänga giltighetstiden för Allmänt Tandvårdsbidrag (ATB) till tre år är bra då det stämmer överens med "vård efter behov-principen". Förlängningen innebär att personer med låg/ingen risk som kallas för undersökning vart tredje år kan nyttja fullt ATB och att de ekonomiska incitamenten för kortare intervall mellan undersökningarna minskar.

11. Särregler för tandvård för asylsökande och för vissa utlänningar som saknar nödvändiga tillstånd

Den ekonomiska besparing som förslaget på kort sikt kan innebära på grund av att denna patientgrupp i mindre omfattning söker tandvård, riskerar att medföra sämre munhälsa och därmed påverkan på allmänhälsan vilket, förutom lidande för enskilda individer, medför högre kostnader för tandvård och sjukvård. Dessutom kan en sämre munhälsa, för berörda individer, medföra problem med att äta och interagera socialt.

Att tandvårdskostnaderna enligt förslaget skulle kunna ersättas av personens egna medel, bedöms som mindre troligt. Detta innebär en påtaglig risk att kostnaderna för tandvård för dessa patienter kommer att hamna hos regionerna men utan att ersättning utgår från Migrationsverket.

Region Norrbotten ser även en stor risk med långa handläggningstider på Migrationsverket så att ersättning för utförd vård kan dröja nio månader och i vissa fall ännu längre.

Dessutom innebär förslaget negativa konsekvenser för tandvårdspersonalens arbetsmiljö. Dels genom en ökad administrativ börda jämfört med nuvarande system, dels en ökad press genom att felaktiga bedömningar av en persons migrationsrättsliga status kan innebära svårigheter att få betalt för utförd vård.

Sammantaget anser regionen att de negativa konsekvenser som framgår av betänkandet överväger och bifaller inte denna del av utredningens förslag.